

idejében a nézőteret olajlámpákkal világították.

A kolozsvári Nemzeti Színház létesítése — mintegy igazolásul annak, hogy az állandó színpad fejlesztőleg hat a dráma-irodalomra — a magyar színpadi költészetnek legjelentősebb eseményét idézte elő: t. i. „Bánk bán” megírását. Még el sem készült a színház, de a megnyitásra hirdetett pályaművek között ott volt Katona remekműve s csak a bírálók rövidlátásán múlt, hogy nem azzal nyitották az első állandó magyar színházat. A színház megnyitása-kor a következő tagokból állt a színtársulat: Jantsó Pál, Némethy Sándor, Székely József, Székelyné Ungár Anna, Kemény, Keményné, Pergő Celesztin, ifj. Székely József, Cseh, Rátz Sándor, Bartha Mózes, Göde István, Simén Borbála, Koronka Borbála, Török István, Farkas József, Néb Mária, Keresztes Julianna, Kolozsváry Pál, Kónya László, Gillyén Sándor (súgó) és Simonfi György (díszmester). Az ünnepélyesen megnyitott színházat maga a „színházi bizottság” igazgatta. E bizottságnak gróf Bánffy Dénes, P. Horváth Dániel, gróf Lázár Miklós, gróf Csáky József, báró Nalácz József, báró Kemény Miklós, Hollaky Antal, Nagy Lázár és Szentkirályi Mihály voltak a tagjai. Ez a hatósági jellegű igazgatás azonban csak félévig tartott, azután Nagy Lázár, majd Hollaky Antal, majd megint Nagy Lázár vette bérbe, mint vállalkozó igazgató a színházat, melynek művészi vezetését 1823-ban Udvarhelyi Miklós és Székely József színészeire bízta, akik aztán Déryné, Szentpétery Zsigmond és Szilágyi Pál leszerződésével, továbbá ügybuzgóságukkal nemcsak jó drámai, hanem jó operaelőadásokat is produkáltak. Az állandó színház felépültével azonban nem szűnt meg a vándorrendszert. A társulat csak télen játszott Kolozsvárt, nyaranta pedig sorra járta a nagyobb erdélyi városokat. Sőt volt rá eset, hogy télen is országos körúton jártak. 1827-ben például Arad, Szabadka, Szeged, Baja, Pécs és Székesfehérvár után még Pestre is feljöttek, ahol 1827 okt. 27-én a német színházban a „*Sevillai borbély*” c. énekes játékkal kezdték meg 1928 február 5-ig terjedő előadásait. Ebből a társaságból alakult aztán a „Kassai dal- és színjátszó társaság”, melynek egy része 1833-ban Budára jött,

hol minden tekintetben megerősödve, 1837-ben bevonult a pesti Nemzeti Színházba. Ezeket a kitűnő színészeket tehát megint Kolozsvár adta, Kassa és Buda pedig felnevelte.

A társulat nélkül maradt kolozsvári színháznak új társulatról kellett gondoskodnia. Nehéz dolog volt. Nem is egyhamar találtak megfelelőre. Ebben az időben ezért váltakoztak sűrűn a társulatok. 1828-ban *Udvarhelyi Miklós* bérelte a színházat. Utána *Deáky F. Sámuel* próbálkozott, 1832-ben pedig *Pergő Celesztin* vonult be társulatával. Ezután két esztendőn keresztül a „kassai dal- és színjátszó társaság” tagjai látogattak el nyaranta Kolozsvárra. Majd 1835-ben *Pály Elek*, 36-ban *Szerdahelyi József*, 37-ben pedig *Göde István* társulata vonult be. Húzasabb ideig azonban csak *Kilényi Dávid* igazgató tudott itt megmaradni (1838-tól 1842-ig) s bár ellene is voltak kifogások, de jó társulatával mégis jelentős korszakot tudott kivívni a kolozsvári színháznál. (Tagjai között volt Déryné, Füredi Mihály, Hegedűs Lajos, Latabár Endre, De Caux Mimi stb. stb.) Kilényi után megint sűrűn váltogatták egymást a társulatok. 1842—44 *Komlóssy Ferenc*, 1844—46 *Szerdahelyi József*, *Szabó József* és *Havi Mihály* társigazgatók, 1846—1847-ben *Gyulai Ferenc*, *Feleky Miklós* és *Tóth István* társigazgatók bírták a színházat. Az 1848-49-iki szabadságharc idején *Feleky Miklós* Bem hadvezér parancsára megpróbált itt néhány előadást tartani, de a honvéd-színészek visszaszökdös-tek a harcterekre, végül Feleky is, aki már ekkor hadnagy volt, kénytelen volt példáját követni.

A szabadságharc után német színészek játszottak a kolozsvári színházban, ahova azonban csak az osztrák tisztek jártak. A katonai kormányzó erre kénytelen volt a színházat a folyamodó *Kaczvinszky János* magyar színigazgatónak kiadni, sőt 1852-ben az intézetet visszautalta a „színházi választmány” ügykörébe. A választmány egy ideig *Follinusz János*, *Stöger Béla*, és *Rónai Gyula* társulati tagok művezetésével maga igazgatta a színházat, majd *gróf Bethlen Miklós*t és *Páll Sándor*t kérték fel az igazgatásra. Ez sem tartott sokáig. 1854—55-ben már *Károlyi Lajos* színigazgató vette bérbe a színházat, 1856-ban *Gyu-*